

Ändringar i elberedskapslagen

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas regeringens proposition 2011/12:89 Ändringar i elberedskapslagen. Inga motioner har väckts med anledning av propositionen.

I propositionen föreslår regeringen bl.a. att den huvudsakliga inriktningen av de elberedskapsåtgärder som ska vidtas enligt elberedskapslagen (1997:288) ändras från att syfta till att tillgodose elförsörjningen i landet vid höjd beredskap till att syfta till att förebygga, motstå och hantera sådana störningar i elförsörjningen som kan medföra svåra påfrestningar på samhället. Regeringen föreslår att de tre viktigaste aktörerna på elområdet – elproducenter, elhandelsföretag och nätföretag – dels ska upprätta en risk- och sårbarhetsanalys avseende säkerheten i den egna verksamheten, dels ska lämna de uppgifter som behövs för att elberedskapsmyndigheten ska kunna upprätta en nationell risk- och sårbarhetsanalys inom elsektorn. Lagförslaget innebär ett utökat ansvar och fler befogenheter för Svenska kraftnät.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2012.

Utskottet tillstyrker förslagen i propositionen.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden	6
Ändringar i elberedskapslagen	6
Gällande rätt	6
Svenska kraftnäts rapport Samhällets elberedskap	6
Propositionen	8
Utskottets ställningstagande	11
Särskilt yttrande	13
Ändringar i elberedskapslagen (SD)	13
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	14
Propositionen	14
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	15
<i>Bilaga 3</i>	
Ordlista	19

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Ändringar i elberedskapslagen

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i elberedskapslagen (1997:288).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:89.

Stockholm den 8 maj 2012

På försvarsutskottets vägnar

Peter Hultqvist

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Peter Hultqvist (S), Cecilia Widegren (M), Hans Wallmark (M), Åsa Lindestam (S), Annicka Engblom (M), Peter Jeppsson (S), Anders Hansson (M), Kent Härstedt (S), Allan Widman (FP), Clas-Göran Carlsson (S), Staffan Danielsson (C), Anna-Lena Sörenson (S), Johan Forssell (M), Peter Rådberg (MP), Mikael Oscarsson (KD) och Mikael Jansson (SD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas regeringens proposition 2011/12:89 Ändringar i elberedskapslagen.

Regeringens förslag grundar sig på en rapport som affärsverket Svenska kraftnät lade fram i juni 2010 som ett resultat av ett regeringsuppdrag (N2009/5027/E). Rapporten har remissbehandlats. Förteckning över behandlade förslag återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2. Förklaringar till några facktermer på elområdet som förekommer i propositionen finns i bilaga 3.

Lagrådet har granskat lagförslaget och haft vissa synpunkter på det.

Bakgrund

Ett nytt regelverk för elmarknaden trädde i kraft den 1 januari 1996, vilket förändrade förutsättningarna för elberedskapen. Elföretagen började bl.a. att ompröva sina frivilliga beredskapsåtaganden. Den 1 juli 1997 trädde elberedskapslagen (1997:288) i kraft. Lagen omfattar produktion, överföring och handel med el. Lagstiftningen är anpassad till en avreglerad elmarknad.

I proposition 2005/06:27 Leveranssäkra elnät lämnade regeringen ett antal förslag till ändringar och kompletteringar i ellagen (1997:857) som syftade till att skapa drivkrafter för leveranssäker elöverföring även vid svåra väderleksförhållanden. Från den 1 januari 2011 får ett oplanerat avbrott i elöverföringen inte överstiga 24 timmar. Kravet gäller utifrån vad ett nätföretag normalt kan förvänta sig och rusta sig mot, dvs. inom ramen för ett s.k. kontrollansvar. Kravet gäller inte om nätföretaget visar att avbrottet i överföringen beror på ett hinder som är utanför företagets kontroll och som företaget inte skäligen kunde förväntas ha räknat med och vars följderna företaget inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit (prop. 2005/06:27).

Affärsverket svenska kraftnät framhöll i sin återrapportering av ett uppdrag de fått i regleringsbrevet för budgetåret 2005 behovet av att ändra regelverket för att åstadkomma en helhetssyn i krisberedskapsarbetet (Svenska kraftnät 2005-08-26, dnr 377/2005/BE00). Svenska kraftnät anförde att förändringar i ellagen med tydligare krav riktade mot elföretagen skapar en grund för att skilja mellan påfrestningar som företagen själva ska klara och svåra påfrestningar på samhället i fredstid. Svenska kraftnät förespråkade att bestämmelserna i elberedskapslagen integreras i ellagen. Riksrevisionen instämde i myndighetens förslag i ett yttrande över Svenska kraftnäts rapport (dnr 15-2008-1104).

Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2011 att den avsåg att återkomma med förslag till ändringar i elberedskapslagen i syfte att i ökad omfattning inrikta och vidareutveckla elberedskapsverksamheten mot att kunna hantera allvarliga störningar i viktiga samhällsfunktioner i fredstid. Regeringen framhöll i sammanhanget att det s.k. Styrelssystemet infördes under 2011 som en del i samhällets krisberedskap för att möjliggöra en prioritering av samhällsviktiga elanvändare för att bättre hantera de sällsynta situationer som kräver avbrott eller begränsningar i elkonsumtionen för att balansen i elsystemet ska kunna upprätthållas (prop. 2011/12:1 utg.omr. 21).

Propositionens huvudsakliga innehåll

Till följd av utvecklingen på beredskapens område och en avreglerad elmarknad med ökat ansvar för elföretagen föreslår regeringen ändringar i elberedskapslagen (1997:288). Den huvudsakliga inriktningen av de elberedskapsåtgärder som enligt lagen ska vidtas ändras från att syfta till att tillgodose elförsörjningen i landet vid höjd beredskap till att syfta till att förebygga, motstå och hantera sådana störningar i elförsörjningen som kan medföra svåra påfrestningar på samhället. Regeringen föreslår vidare att de som omfattas av lagen ska dels upprätta en risk- och sårbarhetsanalys avseende säkerheten i den egna verksamheten, dels lämna de uppgifter som behövs för att elberedskapsmyndigheten ska kunna upprätta en nationell risk- och sårbarhetsanalys. Den som omfattas av lagen ska själv stå för kostnaden att upprätta analysen. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, elberedskapsmyndigheten föreslås få meddela föreskrifter om en skyldighet för den som omfattas av lagen att lämna information till elberedskapsmyndigheten då det inträffat en sådan störning som kan medföra svåra påfrestningar på samhället.

Utskottets överväganden

Ändringar i elberedskapslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens lagförslag som bl.a. innebär att inriktningen av elberedskapsåtgärderna utvidgas och att aktörerna på elmarknaden åläggs ansvar för risk- och sårbarhetsanalyser i den egna verksamheten.

Jämför särskilt yttrande (SD).

Gällande rätt

Den nuvarande elberedskapslagen (1997:288) trädde i kraft den 1 juli 1997. Lagen innehåller bestämmelser om beredskap vid produktion och överföring av el samt vid handel med el. Bestämmelserna reglerar ansvaret för den planering och de övriga åtgärder som behövs för att tillgodose elförsörjningen i landet vid höjd beredskap – enligt lagen (1992:1403) om totalförsvar och höjd beredskap. En myndighet har till uppgift att besluta om föreskrifter om elberedskapen, ålägganden om elberedskapsåtgärder och ersättning för sådana åtgärder samt att utöva tillsyn över elberedskapslagens tillämpning. Den som innehar nätkoncession ska betala elberedskapsavgift. Avgiften ska grundas på det antal abonnenter som är anslutna till den avgiftsskyldiges nät. Myndighetsfunktionen ligger på Affärsverket svenska kraftnät.

Svenska kraftnäts rapport Samhällets elberedskap

I juni 2009 beslutade regeringen att ge Svenska kraftnät i uppdrag att analysera och redovisa förslag om att med stöd av bestämmelser i elberedskapslagen vidta åtgärder inom ramen för de inriktningar mot svåra påfrestningar på samhället i fred som numera gäller för beredskapsverksamheten (N2009/5027/E). Uppdraget skulle genomföras i samråd med Energimyndigheten, Energimarknadsinspektionen, Elsäkerhetsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och branschorganisationen Svensk energi.

Svenska kraftnät redovisade i juni 2010 rapporten Samhällets elberedskap – analys och förslag beträffande elberedskapslagen. Med ansvarsprincipen och behovet av ett övergripande systemperspektiv som grund föreslår Svenska kraftnät i rapporten att lagen utvecklas för att säkerställa att författningsstödet i tillräcklig omfattning är anpassat till allvarliga och omfattande störningar inom elförsörjningen och andra kriser i samhället. Det nuvarande förhållandet med säkerhets- och beredskapsbestämmelser i

två lagar ger, enligt Svenska kraftnät, en begränsad och inte helt rättvisande bild av säkerhetsarbetet och beredskapen mot störningar i elförsörjningen. I rapporten framhålls att säkerhets- och beredskapsarbetet består av flera komponenter där en grundläggande komponent är de åtgärder som Svenska kraftnät inom ramen för sitt systemansvar vidtar för att upprätthålla balansen i det nationella elsystemet. En annan viktig komponent är kraven på nätföretagens leveranssäkerhet. Till detta kommer de säkerhetsåtgärder som Svenska kraftnät vidtar i sin förvaltning av stamnätet och de grundläggande säkerhetsåtgärder som nätföretag och elproducenter vidtar för att hantera störningar i den ordinarie driften.

Att elberedskapsbestämmelser förs in i ellagen skulle visa på en helhetsyn på elförsörjningen i krishantering och en systemsyn på elförsörjningens driftsäkerhet och beredskap, enligt Svenska kraftnät. På detta vis skulle de särskilda bestämmelserna för elberedskap få en naturlig anslutning till ellagens bestämmelser om systemansvar, funktionskrav, risk- och sårbarhetsanalyser, leveranssäkerhet m.m. genom att en och samma lag reglerar hur nationella säkerhets- och beredskapskrav på samhällets elförsörjning ska hanteras inför och vid allvarliga och omfattande störningar som kan leda till svåra påfrestningar på samhället i fredstid samt vid höjd beredskap. Svenska kraftnät konstaterar emellertid att en lösning med elberedskap i ellagen kräver en mer omfattande analys och utredning än vad som varit möjligt inom deras nuvarande uppdrag.

Svenska kraftnät förordar att syftet med elberedskapslagen ändras till att reglera ansvaret för planering och övriga åtgärder som behövs för att tillgodose elförsörjningen i landet vid situationer som allvarligt hotar samhällsviktig verksamhet. Med beredskapsåtgärder bör avses de särskilda åtgärder som behövs för att förebygga, motstå och hantera omfattande och allvarliga störningar i landets elförsörjning så att produktion och överföring av el samt handel med el kan upprätthållas. Bestämmelserna bör gälla såväl störningar i fredstid som vid höjd beredskap.

Svenska kraftnät framhåller att det behövs risk- och sårbarhetsanalyser som täcker in hela systemet på grund av elförsörjningssystemets fysiska kontakt mellan produktion och konsument och de ömsesidiga beroenden som finns mellan de aktörer som sysslar med produktion, distribution och handel av el. De berörda aktörerna bör vara skyldiga att medverka till att ta fram risk- och sårbarhetsanalyser. En samlad risk- och sårbarhetsanalys som omfattar hela elförsörjningssystemet i ett systemövergripande perspektiv kan utgöra grunden för att bestämma vilka fysiska åtgärder som behövs för att förebygga och motstå störningar, liksom de åtgärder som behövs för att utveckla krishanteringsförmågan.

En ändring av elberedskapslagens syfte och tillämpningsområde tillsammans med en bestämmelse om en skyldighet för elförsörjningens aktörer att medverka i en nationell risk- och sårbarhetsanalys skulle, enligt Svenska kraftnät, kunna vara ett första steg i förändringsarbetet. Det andra

steget blir ett genomförande av risk- och sårbarhetsanalysen som ska förtydliga och avgränsa de särskilda åtgärder som behövs för elberedskap. I ett tredje steg kan bestämmelser om elberedskap föras in i ellagen.

Propositionen

Utvidgning av elberedskapsåtgärdernas inriktning

Regeringen föreslår att den huvudsakliga inriktningen av de elberedskapsåtgärder som ska vidtas enligt elberedskapslagen ändras från att syfta till att tillgodose elförsörjningen i landet vid höjd beredskap till att syfta till att förebygga, motstå och hantera sådana störningar i elförsörjningen som kan medföra svåra påfrestningar på samhället.

Några remissinstanser har haft synpunkter på hur den situation som beredskapsåtgärderna avser ska formuleras. Regeringen framhåller att det med den föreslagna formuleringen "sådana störningar i elförsörjningen som kan medföra svåra påfrestningar på samhället" blir en bedömningsfråga i det enskilda fallet vad som kan anses vara svåra påfrestningar på samhället. Lagen får därigenom ett brett tillämpningsområde.

Regeringen pekar på att det med den föreslagna utvidgningen av inriktningen av elberedskapsåtgärderna blir något mer komplicerat att avgöra var gränsen går mellan de åtgärder som ska vidtas enligt elberedskapslagen och de åtgärder som aktörer är skyldiga att vidta enligt annan lagstiftning. Inom elsektorn finns redan i dag ett tämligen omfattande regelverk som syftar till att förebygga störningar i elförsörjningen. Regeringen anför att en grundläggande bestämmelse finns i 8 kap. 1 § första stycket ellagen (1997:857), där det föreskrivs att regeringen ska utse en myndighet som har det övergripande ansvaret för att elektriska anläggningar samverkar driftsäkert så att balans inom hela eller delar av landet kortsiktigt upprätthålls mellan produktion och förbrukning av el.

Svenska kraftnät är systemansvarig myndighet och sköter balanshushållningen genom att i primär balansreglering finjustera produktionen i ett antal större vattenkraftverk på automatisk väg och genom sekundär balansreglering avhjälpa större avvikelser genom avtal mellan Svenska kraftnät och stora elproducenter samt stora elförbrukare. Vid obalanser köper Svenska kraftnät reglerkraft. Det innebär att deltagande producenter ökar eller minskar sin produktion och deltagande elförbrukare minskar sin förbrukning. Balansreglering används under normala förhållanden och vid inte alltför allvarliga störningar, men även i viss utsträckning vid mer allvarliga, kortvariga störningar (myndigheten beordrar nätföretag att begränsa eller avbryta överföringen till elanvändare). Regeringen framhåller att störningar i elförsörjningen av mer allvarligt slag uppstår främst till följd av skador på elnätet. Sedan den 1 januari 2011 är nätföretag skyldiga att se till att avbrott inte överstiger 24 timmar, inom ramen för det s.k. kontrollansvaret.

Svaret på hur gränsen ska dras mellan olika typer av störningar ligger enligt regeringen delvis i begreppet kontrollansvar. Termen innebär att nätföretag ansvarar för att undvika elavbrott som beror på hinder som företaget rimligen bör kunna förutse och för sådant som företaget rimligen kan förebygga. Ett exempel är brister i konstruktion och underhåll av företagets elnät och ett annat är vädertyper som förekommer med viss frekvens. Regeringen framhåller att om dessa förutsättningar inte är uppfyllda blir elberedskapslagen – med den föreslagna ändringen – tillämplig när det gäller skyldigheten att vidta åtgärder. Det gäller då åtgärder som syftar till att så långt som möjligt upprätthålla elförsörjningen vid störningar som ligger utanför nätföretagens kontrollansvar. Hit hör framför allt händelser av exceptionell karaktär, t.ex. krig, terrorhandlingar och sabotage, och vissa naturfenomen, som jordbävning och jordskred av större omfattning.

Även elproducenter och elhandelsföretag omfattas av den aktuella lagens bestämmelser. Elproducenternas beredskapsåtgärder ska syfta till att förebygga och hantera skador på produktionsanläggningarna till följd av sådana situationer som beskrivs ovan. Elproducenterna är beroende av elbörSENS funktion för sin planering av produktionen. Regeringen framhåller att elhandelsföretagens beredskapsåtgärder ska syfta till att upprätthålla verksamheten att köpa och sälja el även vid sådana svåra störningar i elförsörjningen.

Det finns skäl att undanta vissa små aktörer från skyldigheten att vidta beredskapsåtgärder. Regeringen anför att innehavare av icke-koncessionspliktiga nät helt bör undantas från lagens bestämmelser eftersom ingen annan än nätinnehavaren själv drabbas av störningar på nätet i fråga. När det gäller småskaliga elproducenter är det mer tveksamt om de bör undantas. Svårigheten ligger i att göra en korrekt avgränsning mellan småskaliga och övriga elproducenter. Regeringen hänvisar till 5 § i lagen som slår fast att det är elberedskapsmyndigheten som beslutar om beredskapsåtgärder och att beslutet inte får vara mer betungande än som kan anses skäligt med hänsyn till anläggningens omfattning och betydelse. På grund av svårigheten att avgränsa små aktörer bör regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, elberedskapsmyndigheten bemyndigas att dels meddela föreskrifter om undantag, dels besluta om undantag i det enskilda fallet.

Risk- och sårbarhetsanalyser

Regeringen föreslår att den som omfattas av lagen ska dels upprätta en risk- och sårbarhetsanalys avseende säkerheten i den egna verksamheten, dels lämna de uppgifter som behövs för att elberedskapsmyndigheten ska kunna upprätta den nationella risk- och sårbarhetsanalysen.

Regeringen anför att det för att sådana påfrestningar som omfattas av lagens tillämpningsområde ska kunna förebyggas, motstås och hanteras så långt som möjligt krävs samordning av de förberedande åtgärder som behöver vidtas och av de åtgärder som behövs för att hantera en kris när den väl inträffat. Ett av de främsta hjälpmedlen för att uppnå detta är att det

på nationell nivå upprättas en risk- och sårbarhetsanalys. Statliga myndigheter vars ansvarsområde berörs av en krissituation har enligt förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap skyldighet att vidta de åtgärder som behövs för att hantera konsekvenserna av en krissituation. Myndigheterna ska årligen för att stärka sin krisberedskap analysera om det finns hot och risker inom sitt ansvarsområde och sammanställa resultatet i en risk- och sårbarhetsanalys. Myndigheter med särskilt ansvar ska lämna en redovisning av analysen till Regeringskansliet och MSB. För att möjliggöra för Svenska kraftnät att upprätta en nationell risk- och sårbarhetsanalys inom elsektorn krävs medverkan av elproduktionsföretag, elhandelsföretag och nätföretag, framhåller regeringen. Nätföretagen är redan i dag skyldiga att upprätta risk- och sårbarhetsanalyser vad gäller kriser som ligger inom företagens kontrollansvar.

Det finns skäl att undanta vissa små aktörer från skyldigheten att upprätta egna risk- och sårbarhetsanalyser. Regeringen eller elberedskapsmyndigheten bör bemyndigas att dels meddela föreskrifter om undantag, dels besluta om undantag i det enskilda fallet.

Informationsskyldighet

I propositionen föreslås att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, elberedskapsmyndigheten får meddela föreskrifter om en skyldighet för den som omfattas av lagen att lämna information till elberedskapsmyndigheten då det inträffat en sådan störning som kan medföra svåra påfrestningar på samhället. För att det ska vara möjligt att häva sådana störningar i elförsörjningen måste myndigheten hela tiden få in information om störningarna. Regeringen föreslår att myndigheten bemyndigas att meddela föreskrifter om skyldighet för den som omfattas av lagen att lämna sådan information.

Regeringen har följt Lagrådets förslag i fråga om 9 a §. Andra stycket i den paragrafen i det remitterade förslaget gällde möjligheten att besluta om undantag från föreskrifter om informationsskyldighet. Lagrådet framhåller att frågan är generellt reglerad i 12 kap. 8 § regeringsformen (prop. 2011/12:89 avsnitt 8 Författningskommentaren och Lagrådets yttrande bilaga 5). Detta stycke har utgått och paragrafen har utformats enligt Lagrådets förslag.

Ersättning

Enligt bestämmelsen i 10 § elberedskapslagen betalas ersättning för kostnader för beredskapsåtgärder inte ut i två fall, däribland kostnader för uppgiftslämnande och planering av egna uppgifter inom totalförsvaret. Regeringen menar att upprättande av en risk- och sårbarhetsanalys avseende säkerheten i den egna verksamheten är en åtgärd av samma typ. Därför bör den som är beredskapskyldig själv stå för kostnaderna för upprättande av analysen.

Elberedskapsavgift

Den som innehar nätkoncession enligt ellagen (1997:857) ska betala en elberedskapsavgift enligt 15 § elberedskapslagen. Regeringen anför att det med de ändringar som nu föreslås bör övervägas om även innehavare av produktionsanläggningar och elhandelsföretag bör bidra till elberedskapsavgiften. Regeringen informerar att den avser att bereda frågan inom Regeringskansliet.

Konsekvenser

Regeringens förslag innebär att Svenska kraftnät får ett utökat ansvar i och med utvidgningen av elberedskapens inriktning. Svenska kraftnät ges också befogenhet att meddela föreskrifter om en skyldighet att lämna information till myndigheten. Regeringens bedömning är att dessa uppgifter kan finansieras inom befintliga ramar. Den föreslagna förändringen bedöms inte få konsekvenser för övriga myndigheter.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har vid ett flertal tillfällen behandlat frågan om samhällets beredskap att klara elförsörjningen även vid svåra påfrestningar. I beredningen av 2002–2004 års försvarsbeslut (prop. 2001/02:10) anförde utskottet att det sedan riksmötet 1996/97 framhållit betydelsen av en robust och flexibel infrastruktur främst inom bl.a. områdena elförsörjning, telekommunikationer och it och att utskottet vid flera tillfällen framhållit att förmågan inom dessa områden är gränssättande för hela det civila försvarets förmåga. Regeringens satsning på åtgärder för att minska sårbarheten i infrastrukturen i inriktningen för det civila försvaret välkomnades av utskottet (bet. 2001/02:FöU2). Utskottet framhöll att det utgick från att regeringen skulle ta sådana initiativ som ledde till att sårbarheten i de samhällsviktiga infrastruktursystemen minskade och driftssäkerheten ökade. Utskottet förutsatte att en robusthet och flexibilitet i systemen, i enlighet med vad utskottet länge efterfrågat, säkerställdes (bet. 2001/02:FöU2).

I beredningen av proposition 2005/06:133 Samverkan vid kris framhöll utskottet, i likhet med regeringen, att samhällsviktiga verksamheter borde kunna upprätthålla en grundläggande funktionalitet vid extraordinära händelser. Krav på förmåga för samhällsviktig verksamhet borde formuleras för att tydligare styra arbetet med att identifiera lämpliga åtgärder (bet. 2005/06:FöU9).

Utskottet noterade i sin beredning av Riksrevisionens granskning av statens insatser för att hantera omfattande elavbrott (RiR 2007:17) – som resulterade bl.a. i rekommendationen till regeringen att utreda Svenska kraftnäts befogenheter relativt branschen vid särskilt svåra påfrestningar i elsystemet – att åtskilliga initiativ hade tagits sedan Riksrevisionen publicerade sin rapport. Utskottet anförde att resultatet av påbörjade åtgärder borde avvaktas (bet. 2008/09:FöU2).

Utskottet konstaterar att lagförslaget uppfyller behovet av anpassning av elberedskapslagen till ett vidgat beredskapsbegrepp och till elförsörjningssystemets funktion och beroenden. Utskottet välkomnar regeringens förslag om en utvidgning av de åtgärder som elberedskapslagen syftar till så att hela hotskalan innefattas (från fred till krig) samt tydliggörandet av vilka aktörer som omfattas av lagens bestämmelser och vilka skyldigheter de har.

Myndigheter analyserar sårbarhet, hot och risker inom respektive ansvarsområde och sammanställer årligen risk- och sårbarhetsanalyserna för att stärka sin krisberedskap. Utskottet konstaterar att en liknande skyldighet för huvudaktörerna på elmarknaden kommer att leda till ökad kunskap och överblick hos myndigheter med särskilt ansvar för krisberedskap, däribland Svenska kraftnät.

Vad gäller avgränsningen till annan lagstiftning delar utskottet regeringens bedömning att om förutsättningarna inte är uppfyllda för att kontrollansvar enligt ellagen ska gälla, blir elberedskapslagen – med regeringens förslag till ändring – tillämplig.

Utskottet noterar att regeringen har för avsikt att utreda om innehavare av produktionsanläggningar och elhandelsföretag bör bidra till den elberedskapsavgift som nätföretagen är skyldiga att betala enligt 15 § elberedskapslagen. Eftersom storleken på dessa anläggningar och företag kan variera välkomnar utskottet en utredning och åtföljande konsekvensanalys.

Utskottet tillstyrker regeringens lagförslag.

Särskilt yttrande

Ändringar i elberedskapslagen (SD)

Mikael Jansson (SD) anför:

De hot mot vårt samhälles säkerhet och funktion som existerade under kalla krigets era är i dag historia. Samhällsutvecklingen har i stället fört med sig nya hotbilder i form av terrorism och asymmetrisk krigföring. Med våra alltmer förfinade tekniska system ökar dessutom samhällets sårbarhet vid naturkatastrofer och andra påfrestningar i fredstid. Det moderna samhällets sårbarhet gör att beredskapen att hantera kriser bör vara hög, vilket kräver betydande insatser.

Förslaget att i elberedskapslagen skärpa kraven från ”tillgodose elförsörjningen i landet vid höjd beredskap” till ”förebygga, motstå och hantera sådana störningar i elförsörjningen som kan medföra svåra påfrestningar på samhället” är bra. Ett krav på elmarknadens aktörer att upprätta risk- och sårbarhetsanalyser underlättar för beredskapsanalyser på nationell nivå.

Olika elkraftskonsumenter är olika beroende av säker el. För samhällsviktig verksamhet kan oacceptabla konsekvenser uppstå snabbt vid elavbrott. Med hjälp av modern styrteknik kan olika användare sättas i prioriteringsordning vid brist på el.

Forskning visar att särskilda reservkraftnät med en viss radie är kostnads-effektiva när det finns flera samhällsviktiga verksamheter nära varandra. Regeringen bör utreda reglering och planering av särskilda reservkraftnät i våra residensstäder.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2011/12:89 Ändringar i elberedskapslagen:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i elberedskapslagen (1997:288).

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i
elberedskapslagen (1997:288)

Härigenom föreskrivs i fråga om elberedskapslagen (1997:288) dels att 1, 3–5 och 10 §§ samt rubriken närmast före 4 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas två nya paragrafer, 1 a och 9 a §§ samt närmast före 9 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag innehåller bestämmelser om *beredskap vid produktion och överföring av el samt vid handel med el*. Bestämmelserna reglerar ansvaret för den planering och de övriga åtgärder som behövs för att tillgodose elförsörjningen i landet vid höjd beredskap enligt lagen (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap.

Med beredskapsåtgärder avses *särskilda åtgärder som behövs för att produktion och överföring av el samt handel med el skall kunna upprätthållas vid höjd beredskap*.

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag innehåller bestämmelser om *skyldighet att vidta beredskapsåtgärder inom elsektorn*.

Bestämmelserna gäller för den som bedriver produktion av el, handel med el eller sådan överföring av el som sker med stöd av nätkoncession enligt 2 kap. 1 § ellagen (1997:857).

1 a §

Den myndighet som regeringen bestämmer är elberedskapsmyndighet och har de uppgifter som anges i denna lag och i föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen. Om myndigheten bedriver sådan verksamhet som avses i 1 § andra stycket omfattas inte myndigheten av bestämmelserna i 4, 6, 7, 9 och 15 §§.

3 §

Med beredskapsåtgärder avses *åtgärder som behövs för att förebygga, motstå och hantera sådana störningar i elförsörjningen som kan medföra svåra påfrestningar på samhället. Med beredskapsåtgärder avses också sådana åtgärder som krävs för att göra det möjligt att vidta de åtgärder som behövs vid höjd beredskap*.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer (elberedskapsmyndigheten) får meddela närmare föreskrifter om åtgärder som kan utgöra beredskapsåtgärder.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, elberedskapsmyndigheten får meddela föreskrifter om beredskapsåtgärder.

Skyldighet att vidta beredskapsåtgärder

Skyldighet att vidta beredskapsåtgärder *m.m.*

Den som driver sådan verksamhet som anges i 1 § är skyldig att vidta de beredskapsåtgärder som beslutas enligt denna lag. Om det kan anses lämpligt får ett beslut om beredskapsåtgärder i stället riktas till ägaren eller nyttjanderättshavaren till anläggningen eller fastigheten.

Affärsverket svenska kraftnät omfattas inte av lagen.

4 §

Den som avses i 1 § andra stycket ska

1. vidta de beredskapsåtgärder som beslutas enligt denna lag,

2. upprätta en risk- och sårbarhetsanalys avseende säkerheten i den egna verksamheten, och

3. lämna de uppgifter till elberedskapsmyndigheten som myndigheten behöver för att kunna upprätta den nationella risk- och sårbarhetsanalysen inom elsektorn.

Om det kan anses lämpligt, får ett beslut om beredskapsåtgärder i stället riktas till ägaren eller nyttjanderättshavaren till anläggningen eller fastigheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, elberedskapsmyndigheten får meddela föreskrifter om risk- och sårbarhetsanalyser och om skyldigheten att lämna uppgifter till elberedskapsmyndigheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, elberedskapsmyndigheten får även meddela föreskrifter om eller besluta om undantag från föreskrifterna i första stycket 2 och 3.

5 §

Elberedskapsmyndigheten prövar om beredskapsåtgärder behöver vidtas och fattar beslut om sådana. Beslutet får inte vara mer betungande än som kan anses vara skäligt med hänsyn till anläggningens eller verksam-

Elberedskapsmyndigheten beslutar om de beredskapsåtgärder som ska vidtas enligt denna lag.

hetens omfattning och betydelse. Vid utformningen av beslutet skall elberedskapsmyndigheten beakta de effekter en åtgärd kan få på beredskapen inför svåra påfrestningar på samhället i fred.

Ett beslut får inte innebära att vapen skall anskaffas.

Ett beslut om beredskapsåtgärder får inte vara mer betungande än som kan anses skäligt med hänsyn till anläggningens eller verksamhetens omfattning och betydelse.

Ett beslut om sådana åtgärder får inte innebära att vapen ska anskaffas.

Informationsskyldighet

9 a §

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, elberedskapsmyndigheten får meddela föreskrifter om skyldighet för den som avses i 1 § andra stycket att lämna information till elberedskapsmyndigheten när det har uppstått en sådan störning i elförsörjningen som kan medföra svåra påfrestningar på samhället.

10 §

Om inte annat följer av andra stycket betalas ersättning för kostnader för beredskapsåtgärder som vidtas efter beslut enligt 5 §.

Ersättning betalas inte ut för

- 1. merkostnader som avses i 11 §, eller*
- 2. kostnader för uppgiftslämnande och planering av egna uppgifter inom totalförsvaret.*

Ersättning betalas även för kostnader för sådan beredskapslagring för krigssituationer som ålagts innehavare av elproducerande anläggningar enligt lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol.

Ersättning lämnas för kostnader för beredskapsåtgärder som vidtas efter beslut enligt 5 §.

Ersättning lämnas dock inte för

- 1. merkostnader som avses i 11 §, eller*
- 2. kostnader för upprättande av risk- och sårbarhetsanalys avseende säkerheten i den egna verksamheten eller för uppgiftslämnande och planering av egna uppgifter inom totalförsvaret.*

Ersättning lämnas även för kostnader för sådan beredskapslagring för krigssituationer som ålagts innehavare av elproducerande anläggningar enligt lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol.

Ersättning för kostnader för beredskapsåtgärder beslutas av elberedskapsmyndigheten. Ersättningen *skall normalt* betalas ut efter det att åtgärden genomförts.

Vid beräkning av ersättning enligt första och tredje styckena skall hänsyn tas till om beredskapsåtgärderna är av värde även för verksamheten i fred.

Ersättning för kostnader för beredskapsåtgärder beslutas av elberedskapsmyndigheten. Ersättningen *ska* betalas ut efter det att åtgärden genomförts. *Ersättningen får dock betalas ut i förskott, om det finns särskilda skäl för det.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2012.

BILAGA 3

Ordlista

Nedan ges en kort förklaring till några facktermer som förekommer i propositionen.

Elhandelsföretag – företag som på elbörsen köper den el som produceras i landet och säljer den till elanvändare.

Elbörs – kommersiell marknadsplats för elkraftsaffärer. Elbörsen finns hos Nord Pool ASA med huvudkontor i Oslo och kontor i Stockholm och Odense. Elbörsen består av en spotmarknad – handelsplats för timvis handel (avser nästa leveransdygns 24 timmar) – och av en elbasmarknad, vilket avser gränsöverskridande dagshandel (görs upp senast en timme före leveranstimmen). Till detta kommer en terminsmarknad som avser produkter för leverans de närmaste veckorna, månaderna och åren. Handel på elbörsens spotmarknad och elbasmarknad pågår årets alla dagar, dygnet runt.

Elproducent – innehavare av vatten-, kärn-, värme- eller vindkraftverk anslutna till det svenska kraftsystemet och som producerar elektrisk kraft. Elproducenten är leverantör till elhandelsföretag.

Nätkoncession – koncession som regeringen tilldelar för att bygga eller använda en elektrisk starkströmsledning. Linjekoncession avser en ledning med en i huvudsak bestämd sträckning och är avsedd för de högre spänningsnivåerna på stamnätet och regionnätet. Områdeskoncession avser lokalnät och innebär en rätt för innehavaren att bygga och använda ett ledningsnät upp till en viss spänningsnivå inom ett geografiskt avgränsat område. Nätkoncession meddelas för 40 år för en linjekoncession och 25 år för en områdeskoncession. Den som har nätkoncession är skyldig att på skäliga villkor överföra el för annans räkning.

Nätföretag – innehavare av stamnät, regionnät eller lokalnät. Ett nätföretag ansvarar för drift och underhåll och vid behov utbyggnad av sitt ledningsnät och, i tillämpliga fall, dess anslutning till andra ledningsnät. I Sverige delas nätet in i tre nivåer:

- **Stamnät** – består av kraftledningar för 220 kV och 400 kV med tillhörande anläggningar och utlandsförbindelser. Stamnätet finns till största delen som luftledning men även som kabel. Den totala ledningslängden är 15 000 km. Svenska kraftnät är nätföretag för stamnätet.
- **Regionnät** – består av kraftledningar där spänningen understiger 220 kV. Regionnätet knyter lokalnät och vissa större industrikunder till stamnätet.
- **Lokalnät** – område med kraftledningar upp till ca 40 kV. Lokalnäten distribuerar elenergin från regionnät till elanvändare.

Interna nät, t.ex. i byggnader, på byggarbetsplatser, jordbruksfastigheter, båtklubbar och idrottsplatser, är icke-koncessionspliktiga nät.

Utvecklingen har gått mot att lokalnäten slås samman i större, mer ekonomiskt bärkraftiga enheter för att öka kostnadseffektiviteten i nätverksamheten. Nätföretagen har också fått ett lagreglerat ökat verksamhetsansvar.

Nätverksamhet – att ställa elektriska starkströmsledningar till förfogande för överföring av el, vilket inkluderar projektering, byggande och underhåll av ledningar, ställverk och transformatorstationer, anslutning av elektriska anläggningar, mätning och beräkning av överförd effekt och energi samt annan verksamhet som behövs för att överföra el på det elektriska nätet.

Produktionsanläggning – elproducentens anläggning för inmatning av el i ett elnät (till skillnad från nätanläggning och förbrukningsanläggning).